

Druhá světová válka a Americká hegemonie

Evropa ve světové ekonomice

2022

Cesta ke druhé válce

- **Znovuvyzbrojení Německa:**

- Spolupráce se **SSSR**, budování **flotily** a **letectva** (inovace);
- Připojení **Sárska** 1935 (minimální reakce);
- Veřejné nálady v **UK**, **FRA** a **US** proti výraznému angažmá;
- **LN: eroze** Versaillské smlouvy (pokračování Japonské invaze do Mandžuska, Peking 1937);
- Obsazení **Porýní** 1935 (GB konzultace s **FRA**);

- **Postoj západu:**

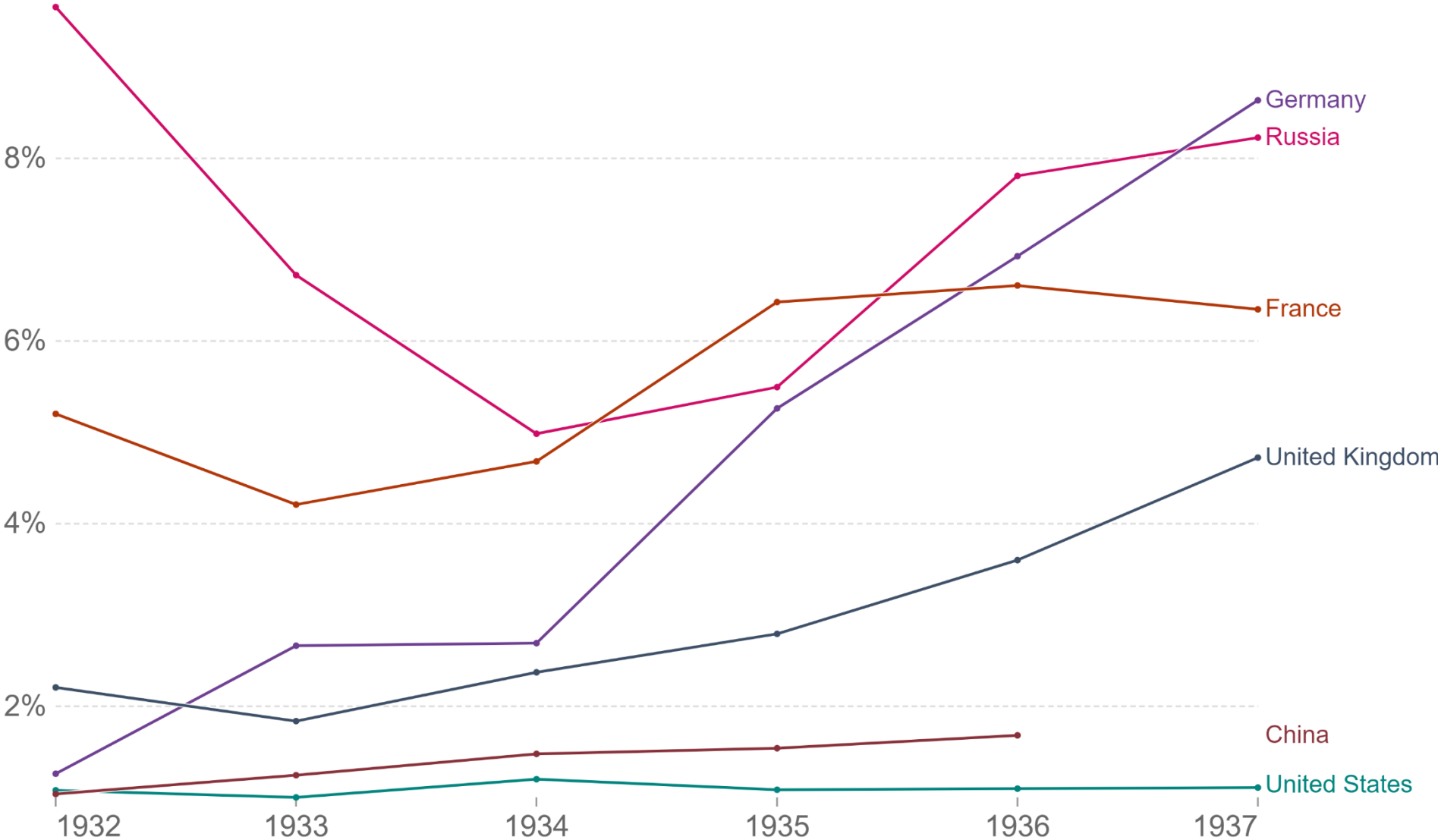
- Přátelské **vztahy UK** a **GER** (1935 smlouva o námořnictvu; Eden 1936: komplexní řešení – hranice a omezení armády; pakt o letecké válce);
 - L. George – Hitler „Washingtonem Německa“ (nemá zájem bojovat s **UK**);
- 1936 dokončení italské války v **Etiopii**, **FRA** má zájem na spojení s Mussolinim (1935 tajná **dohoda**);
- Odlišování občanského státu a postoj k **ostatním národům** a etnikům;
- Akceptování práva **GER** vytvořit rasistické **impérium** na **východě** (souhlas s připojením majoritních území **ČSR**);

- **GER koncepce:**

- **sjednocení národa** (**ČS**, **AUT**);
- **expanze** na **východ** (zotročení Slovanů);
- odstranění **vnitřních nepřátel** (komunisté, židé);

Military expenditure as a share of GDP, 1932 to 1937

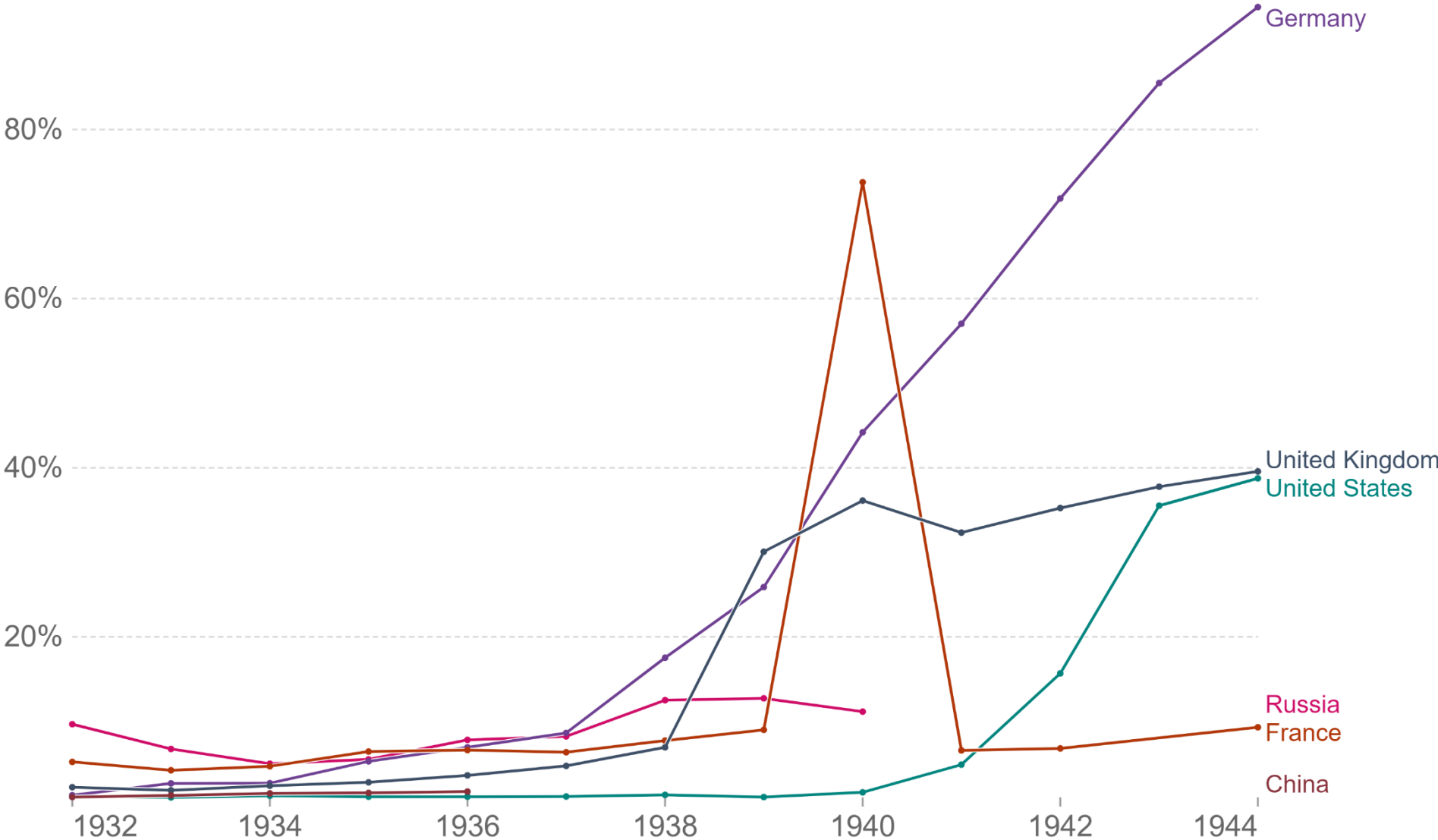
Total military expenditure divided by GDP. Figures correspond to current-prices estimates combining data from several sources.

Source: Our World in Data (based on COW & SIPRI 2018)

Military expenditure as a share of GDP, 1932 to 1944

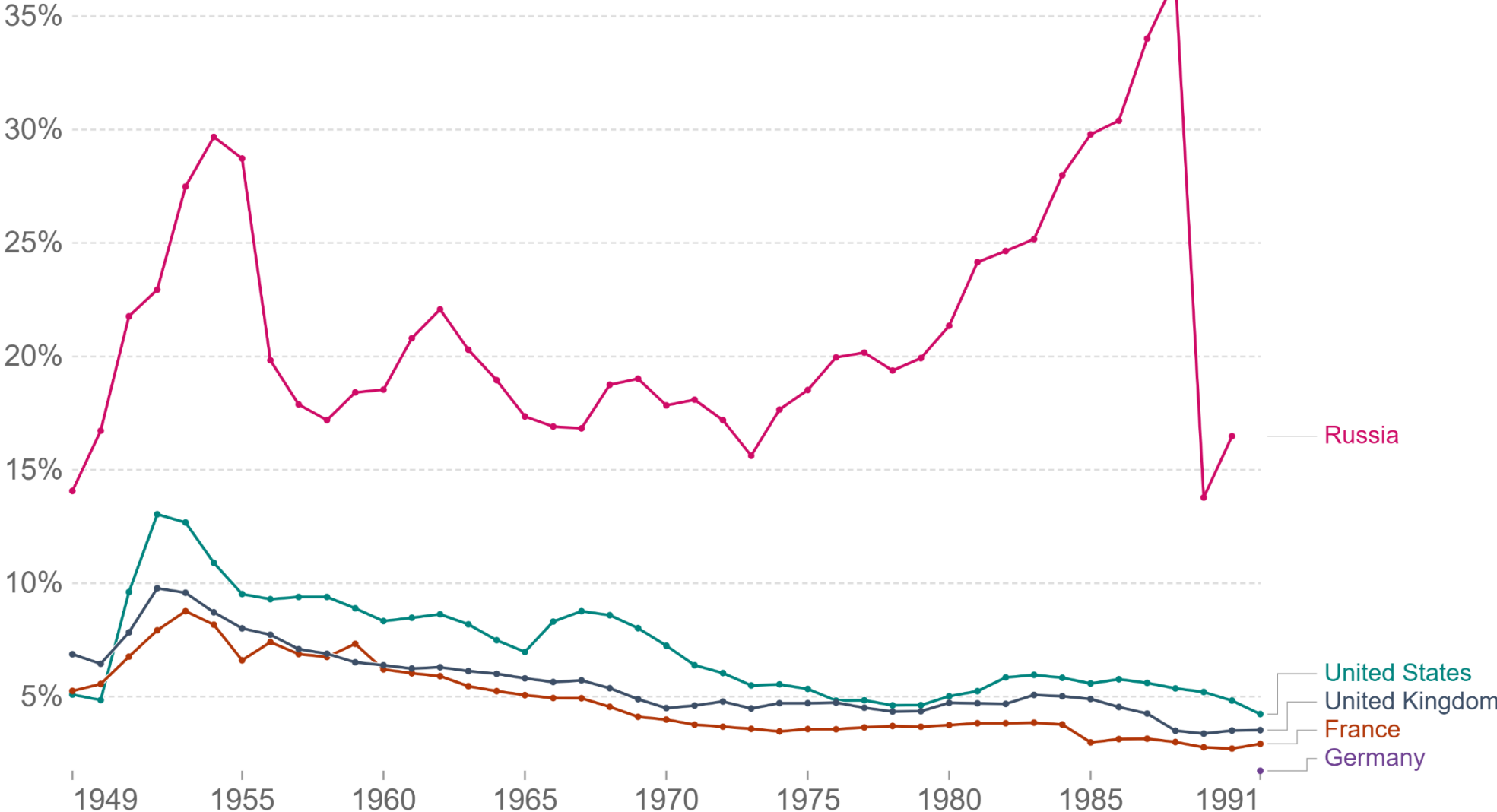
Total military expenditure divided by GDP. Figures correspond to current-prices estimates combining data from several sources.

Source: Our World in Data (based on COW & SIPRI 2018)

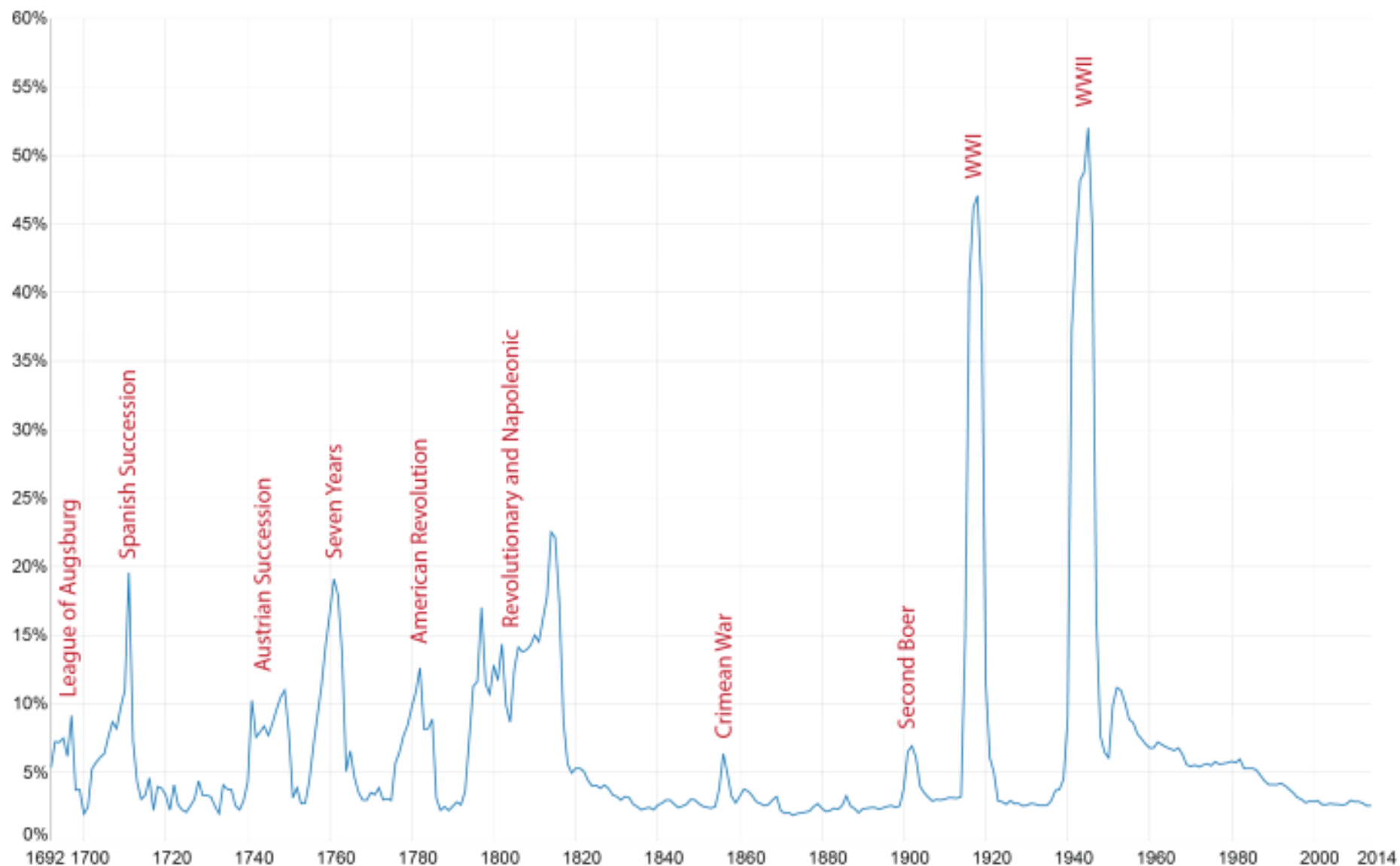
Military expenditure as a share of GDP, 1949 to 1991

Total military expenditure divided by GDP. Figures correspond to current-prices estimates combining data from several sources.

Source: Our World in Data (based on COW & SIPRI 2018)

UK defence spending as a percentage of GDP, 1692-2014

Data obtained from: UK Public Spending (ukpublicspending.co.uk)

The interactive data visualization is available at OurWorldinData.org. There you find the raw data and more visualizations on this topic.

Licensed under [CC-BY-SA](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/) by the author Max Roser.

Druhá světová válka

- 1936 **občanská válka ve SPA** (GER a ITA s nacionalisty proti režimu <- SSSR), **osa Berlín-Řím**; protikomunistický **pakt s JAP**;
 - GER **anexe ČSR** 3/1939, dohoda se **SSSR**; vpád do **POL** (vyhlášení války GB a FRA bez vojenské akce); vpád SSSR do POL a dělení;
 - **nečinnost** („autobus“), **Norsko** (změna PM v **GB**); vpád do **FRA** a rychlé vítězství; Churchillův tvrdý postoj <-> **kontinent pod kontrolou GER**;
- Svět rozdělen na **atlantickou ekonomiku** (US-GB), **kontinentální blok** (GER) a japonské **asijské impérium** (JAP) – žádný IT mezi + uvnitř bloků specifické **transfery**:
 - ATLAN: **Lend and Lease** (ze 741mil. USD 1941 na 10,1mld. USD 1943), komerce z 4,3mld. na 2,5mld.;
 - Kontinent: **konfiskace** a **tribut** v GER, omezená účinnost (**FRA** 5% NP v 1941-42 a 8-9% 1943), příjmy ze všech **okupovaných oblastí** asi 40%, export FRA klesl v 1944 na 27,4% hodnoty 1938; dovozy do GER jen 5,6% (1944 oproti 1938);
 - **Ponorková válka** – Atlantik: 3500+175 GB a US lodí (70tis. námořníků); neúspěch – zásobování GB a SSSR, příprava invaze; GER ztráty 783 pon. a 30tis mužů (75% stavu pon.nám.);
- **Strategická situace GER 1941**:
 - riziko **dvou front** (GB+US a SSSR), **preventivní útok** a ohromující úspěchy (fronta až **Leningrad, Moskva, Don**); od **1944** nezadržitelný postup **Sovětské armády**;
 - ztráta iniciativy v **Africe**, vylodění v **Itálii** (kolaps ITA), **Normandie**, naprostá převaha spojenců;
- **Pacifik**:
 - **JAP** ovládnutí **Indočíny** (Vichy, embargo), nutnost získání **impéria**;
 - útok na FIL, H-K, MAL, SING, BUR + **Pearl Harbor**...
 - postup do Midway a Guadal; jaderné bomby + SSSR;
- Nový rozměr války - **totální válka** – strategické **bombardování** – cíl je **produkční potenciál** země (fyzický a lidský kapitál) a **vůle** lidu;

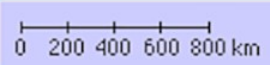
JAPAN	RUSSIA
Strength	
5 battleships 23 cruisers 20 destroyers 16 torpedo boats plus auxiliary vessels	8 battleships 3 coastal battleships 9 cruisers 9 destroyers plus auxiliary vessels
Casualties and losses	
117 dead 583 injured 3 torpedo boats sunk (450 tons sunk)	5,045 dead 803 injured 6,016 captured 6 battleships sunk 1 coastal battleship sunk 14 other ships sunk 2 battleships captured 2 coastal battleships captured 1 destroyer captured 6 ships disarmed (126,792 tons sunk)

At 13:40, both fleets sighted each other and prepared to engage. At around 13:55, Tōgō ordered the hoisting of the **Z flag**, issuing a predetermined announcement to the entire fleet:

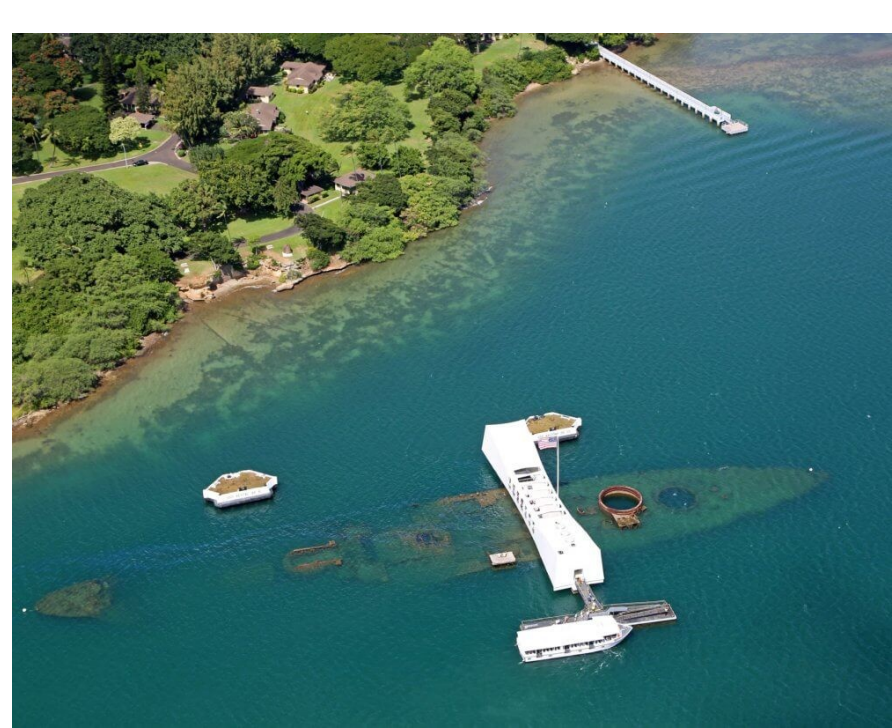
„The Empire's fate depends on the result of this battle, let every man do his utmost duty.“

- Japanese Empire in 1870
- Acquisitions until 1932
- Additional Occupation by 1937
- Additional Occupation by 1938
- Additional Occupation by 1939
- Additional Occupation by 1940
- Additional Occupation by 1942
- Demilitarized Zone of the Tanfku Truce (1933)

Pacific fleet San Francisco 1958

- **1,350 Tiger tanks** produced (August 1942 - August 1944; (peaking in April 1944 at 104 per month); **492 Tiger II** tanks were produced;
 - Together destroying at least 10,300 enemy tanks; **1,725 lost**;
- **M4 Sherman Production** – February 1942 – July 1945: **49,234**;
 - **4,295 M4s** were **lost** in WWII;
 - Normandy in June-August 1944: 1.45 **Shermans** were equal to 1 **Tiger**.
- **Panzer IV**: 8,553 units produced;
- **T-34**: 57,339 units produced;

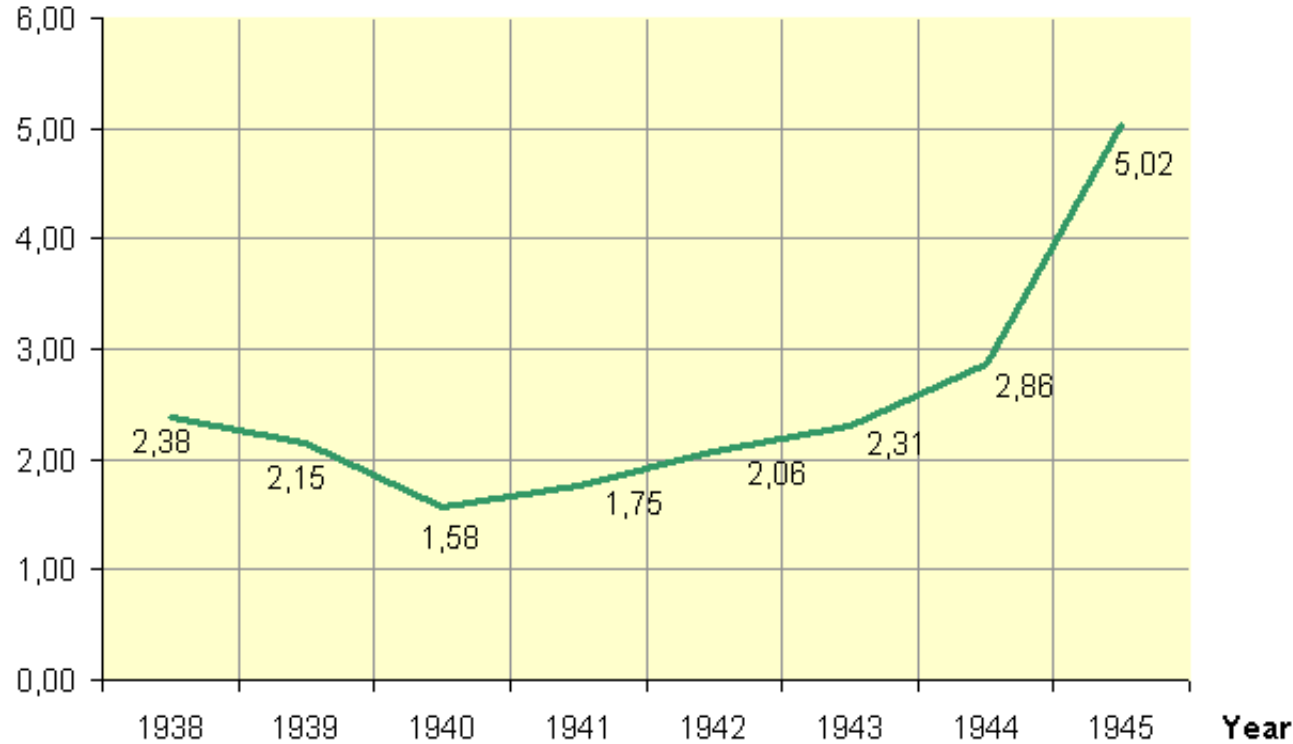

Kar98k bolt action rifle

Allies/Axis GDP

Allies/Axis GDP

This table shows the relationship in GDP (Gross Domestic Product) between the Allies and the Axis, from 1938 to 1945, counted in international dollars and 1990 prices. The vertical axis shows the relationship, i.e. 2.00 means the Allied production was 2 times larger than the Axis. Please note that only the following countries are included: Austria, France, Germany, Italy, Japan, UK, USA and USSR.

Source: Mark Harrison, "The Economics of World War II: Six Great Powers in International Comparison", Cambridge University Press (1998).

Distribution notes: (estimates)

1939: only 67% of Soviet Union is distributed to the Allies (due to the pact with Germany)

1940: Soviet Union is not included at all. 56% of France is distributed to the Axis due to the invasion

1941: 44% of Soviet Union is distributed to the Allies (after Operation Barbarossa)

1944: 42% of France and all of Italy is distributed to the Allies due to invasions

1945: All of France and Italy is distributed to the Allies

- **1940:** GER+ITA+occupied and collaborating incl. *Bohemia, Poland, Low Countries* (France) vs. UK + Empire, (France);
- **1941:** Axis vs. UK + Soviet Union
- **1942:** Axis incl. Japan vs. UK, Soviet Union, USA

WWII Vehicles production

Country	Total tanks and self-propelled guns	Artillery	Mortars	Machineguns	Military trucks
Soviet Union	105 251	516 648	200 300	1 477 400	197 100
United States	102 410	257 390	105 055	2 679 840	2 382 311
United Kingdom	27 896	124 877	102 950	297 336	480 943
Canada	5 678	43 552		251 925	815 729
Other Commonw.		5 215	46 014	37 983	
Germany	67 429	159 147	73 484	674 280	345 914
Japan	2 515	13 350		380 000	165 945
Italy	2 473	7 200			83 000
Hungary	500	447		4 583	

WWII Výroba letadel

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	Total
US	2 141	6 086	19 433	47 836	85 898	96 318	46 001	303 713
GER	8 295	10 826	11 776	15 556	25 527	39 807	7 540	119 327
USSR	10 382	10 565	15 737	25 436	34 900	40 300	20 900	158 220
UK	7 940	15 049	20 094	23 672	26 263	26 461	12 070	131 549
JAP	4 467	4 768	5 088	8 861	16 693	28 180	8 263	76 320
ITA	1 692	2 142	3 503	2 818	967			11 122
FRA	3 163	2 113						5 276
Celkem	38 080	51 531	76 256	124 179	190 218	231 852	97 577	809 693

Důsledky války

- **Lidské ztráty** 60-70 mil mrtvých, 20mil. vojáků;
 - **SSSR** 27mil. (8,7 mil vojáků);
 - **Čína** 7 mil. civilistů a 3-4 mil. vojáků;
 - 11-17 mil. civilistů zemřelo v důsledku **okupace** (včetně Židů, teror proti Slovanům); GER zajetí nepřežilo 3,5mil sovětských vojáků;
 - **JAP** ztratilo 2,1 mil. vojáků a 500tis. civilistů (KOR a teror v Číně);
 - **GER** ztratilo 5,3mil. vojáků a 1,5-2,5 mil civilistů;
 - **POL** 240tis. vojáků a 5,4mil. civilistů (včetně Židů);
 - **GB** 383 tis. vojáků a 67 tis. civilistů; **FRA** 217 tis. a 350 tis.; **US** 402 + 17 tis.; **ITA** 301 tis. a 150tis.
 - ROM a HUN (580 a 800tis.), ČSR 325 tis.;
 - Bombardování GER a JAP 600tis.
- **Materiální škody** (Evropa):
 - **GER** zničeno 20% **budov** (50% ve městech); nepoužitelná **železnice**; **prům.prod.** 20% 1938;
 - o něco lepší situace ve **FRA** (zaminovaná půda, 90% motorových vozidel nepojízdných); FRA, BEL a NED asi 40% prům.produkce; **ITA** na 20% produkce a bez obchodní flotily;
 - už **1947** dosáhla **kapitálová zásoba** předválečné úrovně – i tak druhý výpadek růstu v době nástupu zámoří;
 - **US** během války: masová výroba, mohutné investice – Evropa tradice a přesun do malých provozů;
 - V **GER** **situace** nejhorší – nefungovaly **spoje, fyzický kapitál** do **SSSR**; plán na vytvoření **AGRI ekonomiky** (**FRA** – okupace + oddělení **Porúří** pod mezin.kontorlou a připojení **Sárska**);
 - 1946 **plán** na **omezení prům.** na 50% (skutečná produkce na 33% v 1947); **pokles AGRI** na 58% v 1948; příliv milionů vysídlenců (nutnost humanitární pomoci US a GB);
- Škody na **ekonomických a sociálních institucích** (dirigismus, diskreditace trhu), **rozklad** mezinárodního **finančního systému** (soukromé toky minimální); **bankovní sektor** ovládnut státem (utracení všech **rezerv**) striktní **kontroly IT** a mezinárodních **kapitálových** toků;

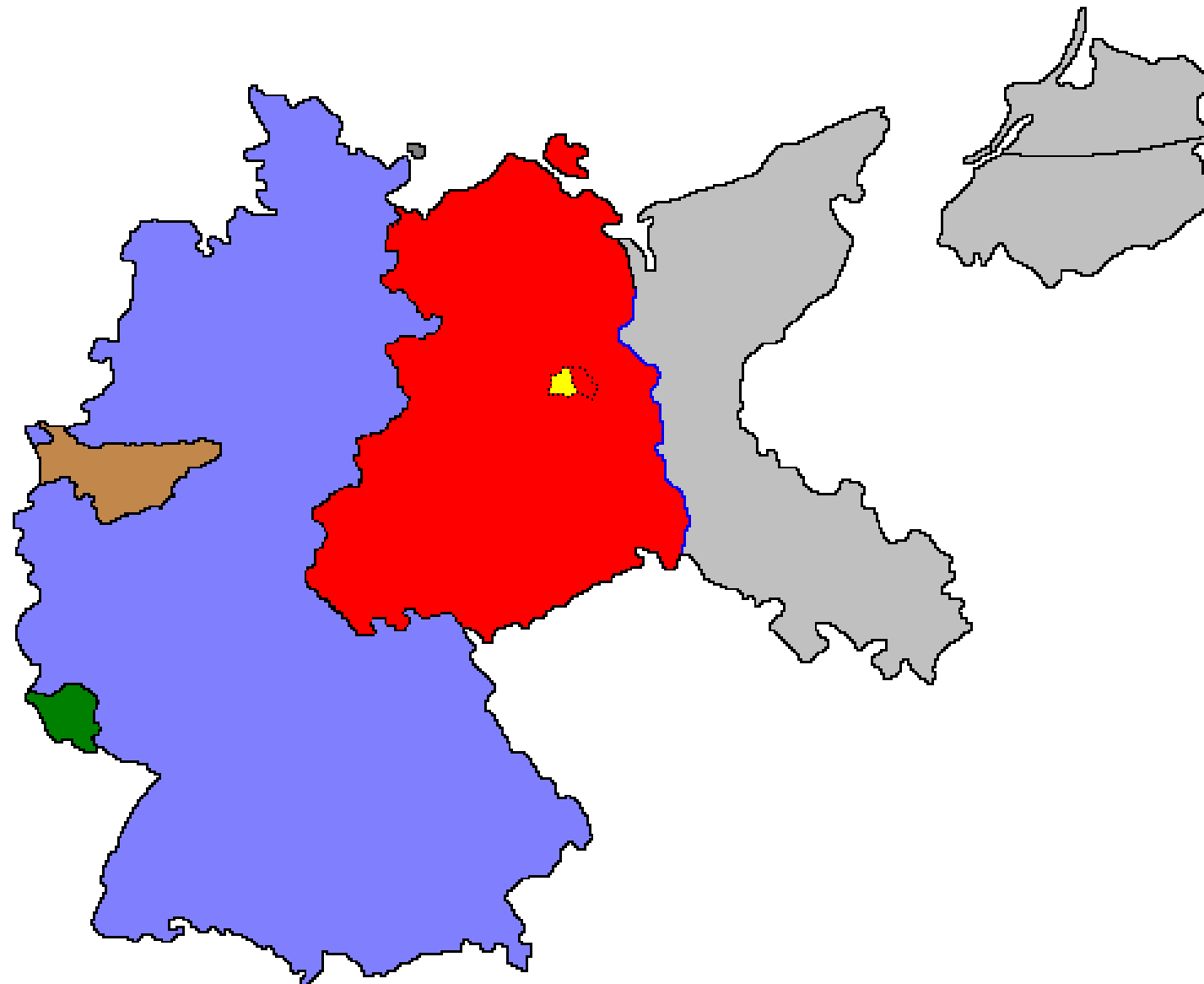
Drážďany 13-15. února 1945

1300 bombardérů; čtyři nálety na strategicky málo významné město; 25 tis. mrtvých – propaganda...

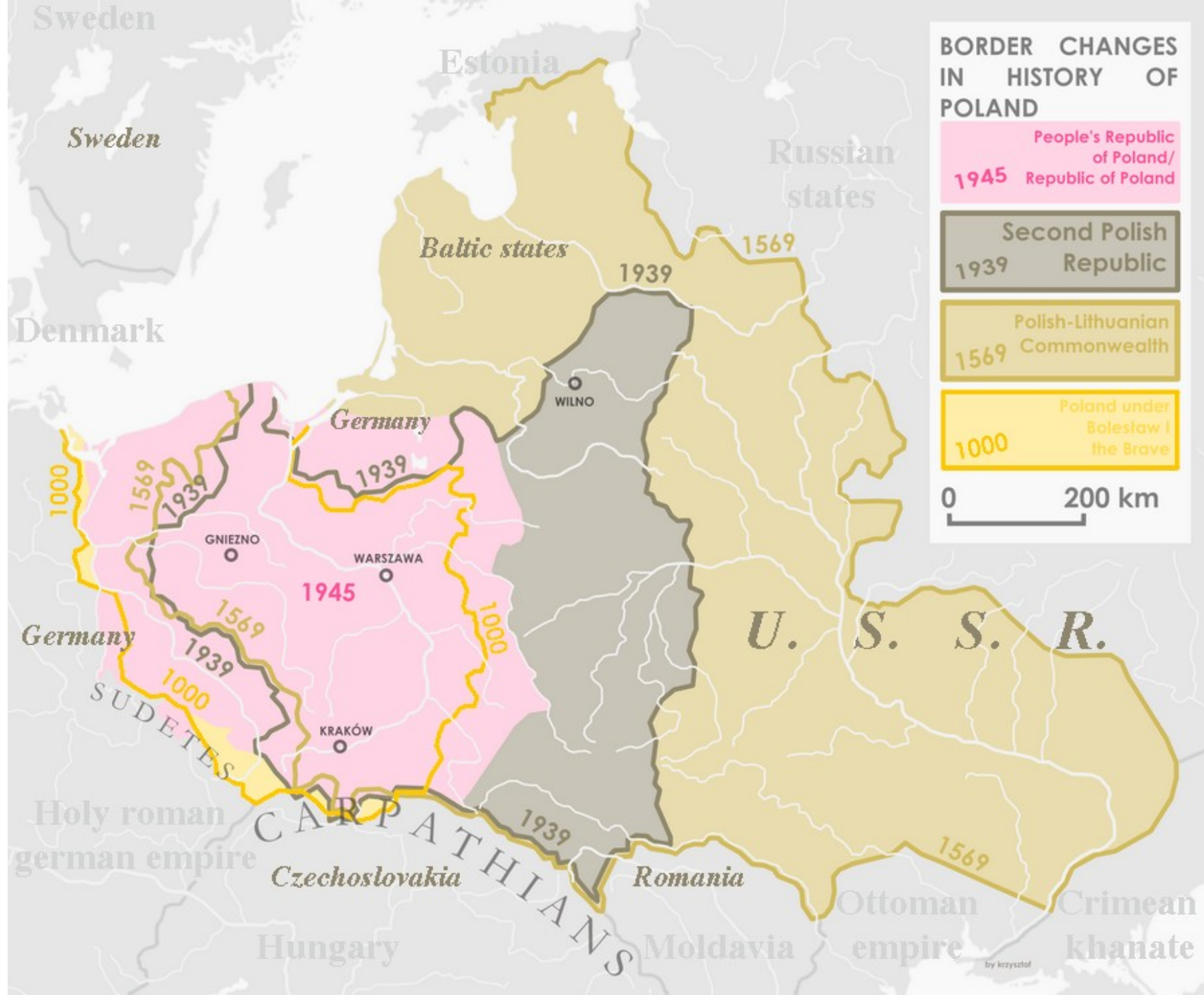
DAS DEUTSCHE REICH
 „Weimarer Republik“/
 „Drittes Reich“ 1919–1937

- HL = Hansestadt Lübeck (1937 preußisch)
- L-D = Lippe-Detmold
- SL = Schaumburg-Lippe
- M-St. = Mecklenburg-Strelitz
- W = Waldeck und Pyrmont
(Landesteil Pyrmont/1921 preußisch)
- = Grenze des Deutschen Reiches 1921
- ⋯ = Grenze des Deutschen Reiches 1914
- ▨ = Abstimmungsgebiete
(Prozentzahlen = deutscher Stimmenanteil)
- Laut Vertrag von Versailles besetzte Gebiete*
- ▧ = 1. Zone (bes. bis 1926)
- ▩ = 2. Zone (bes. bis 1929)
- = 3. Zone (bes. bis 1930)
- Nach Abschluss d. Vertrags von Versailles bes. Gebiete*
- ▨ = Sanktionen (1920–25) und franz. Besetzung des Ruhrgebietes (1923–1925)
- - = Ostgrenze der entmilitarisierten Zone

Politická situace v Německu v roce 1949: Západní Německo, Východní Německo, **Sársko** (uhelná oblast, protektorát), **Porúří** (uhelná oblast) pod hospodářskou kontrolou Mezinárodního úřadu pro Porúří a východní čtvrtina Německa de facto anektovaná Spojenci (SSSR); **Lotrinsko** (železná ruda) vrácené Francii v roce 1944.

Kontext po WWII- **politické kořeny** evropského zázraku

- **Morgenthau vs. Marshallův plán...**
 - US SoT Henry **Morgenthau** (vs. Hans - Politika mezi národy) odstranění nebo zničení všech průmyslových odvětví, která jsou základem vojenské síly (obyvatelstvo...), **Roosevelt** souhlasil (vs. SS Cordell Hull, Churchill) -> 1947 **stabilní a produktivní** Německo...
 - „*Tento program likvidace válečného průmyslu v Porúří a Sársku počítá s přeměnou Německa na zemi převážně **zemědělského a pasteveckého** charakteru...*“
 - 1/1946: **Allied Control Council** - omezení výroby oceli v Německu (25 % předválečné úrovně), zbytek demontován;
 - **Postupimská konference** (7-8/1945) - okupační síly povinny zajistit, aby **životní úroveň** GER nemohla překročit průměr sousedů (snížena na úroveň roku 1932); **plán úrovně průmyslu**: GER idnu má být snížena na 50 % roku 1938 (uzavření 1500 továren);
- Chudoba a hladomor v E; potenciální **pokles** po druhé světové válce; nástup **studené války** - důležité neztratit NDR ve prospěch komunistů, **změna** politiky v roce **1947**...;
- USA SS Byrnes: Hooverova zpráva o GER 1947 - **hlad** přivede GER ke **komunismu**...;
- Lobbing Marshalla - Trumanova administrativa - **obnova** průmyslové základny GER; 6/1947 změna **rozkazů** pro americké síly: z *nepodnikat žádné kroky směřující k **hospodářské rehabilitaci** GER -> spořádané, **prosperující E** vyžaduje hospodářský přínos **stabilní a produktivní GER**...*;

© 视觉中国

Politické souvislosti světového tržního hospodářství

- US SS George **Marshall**: Program obnovy Evropy - **rozšířený** (forma půjček vs. bezplatná pomoc) do **W GER**:
 - **13 mld. USD** (160 mld. 2016); vs. 1 bilion USD v Afghánistánu 12/2014;
 - Zahraniční **ekonomické politice** USA dominují zahraničněpolitické **bezpečnostní otázky** - nová víra ve **FT** (v kontextu ekonomické hegemonie) - dovozní politika ZS a jednání o **reciprocitě**;
 - **Odmítnuto UK** - nemá šanci konkurovat USA (vedlo by k deindustrializaci);
 - **Odmítnuto i JAP** - odmítnuta rada na výrobu textilních strojů - strategie JAP budovat automobilový a elektronický průmysl - záruky nezávislosti, síly a prosperity...
- Šíření **svobodného** (ekonomického) **světa** - **zástupné války**:
 - **Korea** 1950-1953: (36 tis. USA) vs. 400-750 tis. vojenských obětí + 1 mil. civilistů;
 - **Vietnamská** válka 1955-1975: 350k (58k USA) vs. 850k Severu (civ. 630-2mil.);
 - Válka v KOR - vývoz **JAP do USA** (vojenská expanze); válka ve VIE: vývoz **JAP** do JV - realizuje vojenské dodávky USA; **KOR** -> VIE 95 % ocelářských výrobků, 50 % dopravních prostředků; **TW** + **SING** dopravní služby;
 - **Pomoc USA**: VIE: 3,2 mld. ekonomická + 2,5 mld. vojenská pomoc oblasti; dalších 8 mld. do r. 1980 (KOR), TW 3 mld. (1953-1961); války - Marshallův plán pro východní a JV Asii; (oproti 573 mil. pro **BRA** a 138 mil. pro **MEX** do r. 1961);

Monnet plan 1946

- **Francouzská politika likvidace těžkého průmyslu SRN** (přijata **Gaullem** 1946); převedení na uhlí bohatého **Porúří** a **Porýní** pod kontrolu FRA nebo **alespoň** jejich **internacionalizace** a připojení na uhlí bohatého **Sárska** k na železo bohatému **Lotrinsku** (opět k FRA 1944);
- První **pětiletý plán** (1946-1950)... FRA **největší výrobce oceli** v E; *Commissariat général du Plan*; plánoval, že 15 mil. tun oceli lze dosáhnout **nahrazením vývozu z GER** + dovozem **uhlí a koksu** z GER;
- plán: přeměna **Porýní** v **mezinárodní stát** pod dohledem mezinárodního **úřadu** (FRA+USA); k indukční expanzi FRA bylo zapotřebí dalších milionů **pracovníků** - udržení vězňů v GER;
- **USA** a Velká Británie se **zdráhaly** - obávaly se vlivu SSSR;
- Žádné důkazy, že by **Monnet** měl zájem na **evropské jednotě** před 4/1948... uvědomoval si, že **obnova GER** je hlavním **cílem USA**;
- **Schumannovi** (FM FRA) - **zájmy politiky FRA** "jsou možné **pouze vytvořením západní federace**";
- FRA FM Robert Schuman -> **Schumanův plán** (5/1950) - pokračování Monnetova plánu - výhradně z důvodu podpory vývozu oceli FRA...
- Evropské **společenství uhlí a oceli**: ...to je za Schumanovým obratem: učinit **válku nejen nemyslitelnou**, ale **materiálně nemožnou**...

Rekonstrukce pod vedením US v kontextu Studené války

- **US**: **masová tovární** výroba, produkce **spotřebního** zboží, **inovace**; silná **střední třída** (mohutná spotřeba v E vzácného zboží – elektronika);
 - **USD** jako hlavní **mezinárodní měna** – **US industrializace** do **světové ekonomiky** (CAN, AUS, JAP, T-W); **pozice E** jako jednoho z center nebyla samozřejmá;
- US: uvědomění **historické role** v rekonstrukci:
 - **CW: aktivistická, velkorysá** strategie;
 - cílem **hospodářská výkonnost** a plná **zaměstnanost** ve **světě** (optimálně demokracie);
 - **podpora E** a její **integrace**; GB nejbližší partner a GER základ E hospodářské obnovy;
- Mezinárodní **instituce**: OSN, IMF, IBRD, GATT;
- Nová role **protektce** – ochrana před **nerovnováhou** (ne InIn) – značná **otevřenost** (IT);
- Akceptování **hegemonie US**:
 - **garant bezpečnosti** (dividenda); korejská válka (dodávky US a **transfer technologií**);
 - **keynesiánské politiky** - omezení hospodářského cyklu (deflace);
- Podstatou **E růstu** v 50.letech: mohutné **investice** při nižší domácí spotřebě a **export**;
- **Výsledky** zemí a strategie se **liší**:
 - míra **válečných škod** (GER, FRA – aplikace **moderních postupů**);
 - **předválečná úroveň** (FRA, ITA, SPA, POR – růst industrializací a **přesunem** z **AGRI** do **INDU**);
 - **instituce** (**korporativismus** GER, AUT, NED, SCAN) – sociální **dialog** (mzdy, spotřeba, investice);
 - **angažmá státu**: zdroje do prioritních odvětví, koordinace, plánování – úspěch v období přebírání vyzkoušených postupů **lídra**;

Situace ve WE a Marshallův plán

- **Růst** – zapojení faktorů do produkce, **étos práce**; všechny skupiny identifikované (**odborníci**, levice, komunisti – **stávky** ustaly); **INDU** na úrovni 1938 již v 1947 (**AGRI** 80%);
- Zaměření na **těžký průmysl** (Monetův plán 1946 FRA); problém: získání **strojního vybavení** (z **US**, nedostatek **USD**);
- **Deficit BÚ** 5% HDP (minimální vývoz, žádné rezervy, potřeba dovozu jídla); **US** – **lekce s konvertibilitou GB** libry 1947 (6 týdnů);
- **Kontroly**: **cen a mezd** (nasměrování faktorů do klíčových výroby, zabránění nepokojům); **nedostatek zboží**, hromadění, platby v naturáliích, **černý trh**, **absentérství**; „**dilema dělníka**“; **antikapitalistické myšlení**;
- **Marshallův plán**:
 - **Cíl**: **koordinace reforem**, **odstranění kontrol**, **inflace**, vyrovnání veřejných **rozpočtů** -> **podmínky** přijetí pomoci;
 - **Transfer** 13mld. USD na období 1948-1952; **deficit** na **BÚ** 11,5mld. – vyřešeno dilema potřeby exportů na nákup fyz. kapitálu, který byl nutný k nastartování exportů; MP **nastartoval ELG**;
 - Pomoc US -> posun ke **středovým stranám**; konflikt **US vs. SSSR** - **demokracie a tržní ekonomika**;
 - Reakce na **odstranění kontrol** blesková: **zboží** v obchodech, **lidé v práci**, **suroviny** do průmyslu;
 - Zvláštní cíl MP – **evropská integrace**...
 - 1948 OEEC (v 1961 na OECD); vytvořeno **W.GER** zrušeny **limity** na **INDU**, **vyzbrojeno** a do **NATO 1955**;
- Problém **vnitřního E obchodu**:
 - **nekonvertibilní měny** – země **potřebují USD** na nákupy z US; každý **omezil export** na úroveň **vlastního dovozu** (aby nedostal nepoužitelnou měnu); **US lobují** za **Evropskou platební unii** (EPU) (peníze za export na dovoz z kterékoliv země);
 - problém **slabá konkurenceschopnost** - **devalvace** nebyly dostatečné (politické důvody); **US tlak** na **snížení obchodních bariér o 50%** v EPU (peníze z **MP** na pokrytí přechodných **nerovnováh**);
 - rozhodující moment **odstranění GER kvót** (zhoršení BÚ, další úvěr, v roce 1951 zlepšení, vstup do GATT, předčasné splacení půjček)
 - úplná směnitelnost až 1959, ale **US recept funguje**; důležitý prvek: **expertnost** / depolitizace (Evropská integrace);

Německo

- **Měnová reforma** a snížení **dluhů**; rychlý růst výroby po **zrušení kontrol** (INDU+50% za 6 m);
- **Pracovní síla** E.GER a SVE **vysídlení** – tvrdá práce za nízké mzdy;
- **Kvalitní lidský kapitál**; **tradice** výroby **kapitálového zboží** (obrovská poptávka v E); dostatek **uhlí, ocel** – není třeba „velký třesk“;
- Když na konci 50let **diverzifikace** na **spotřební zboží** – roste po něm **poptávka** v rekonstruované E;
- **Levné a kvalitní** produkty rychle **konkurenceschopné** – export (růst o 12,4% ročně);
- **Korporativismus – dialog**;
 - **mzdy** rostou pomaleji než **produktivita** (v 50s není růst, v GB o 50%);
 - vysoká **konkurence** MSP a nízké **marže** (v GB 2x) vysoké tempo **investic** (25% HDP);
- **Sociálně-tržní model** (řád vs. proces, spotřebitel, hospodářská soutěž, sociální systém);
- Podobný výkon [Rakousko](#) a [Nizozemí](#);

Bundesarchiv, Bild 183-B0527-0001-753
Foto: Röhnert | 31. März 1947

Bundesarchiv, Bild 146-10888-013-34A
Foto: o. Ang., | 1948/1950 ca.

Británie

- Nejvyšší **HDP/obyv.** v E, **nejkvalifikovanější** pracovní síla, **kapitálová** vybavenost; logický **US partner** a destinace **FDI**; anglosaský **výzkumný** prostor;
- Privilegovaná pozice v **Commonwealth** (konzervativní, chráněný trh); pocit nezávislosti na integraci – **EFTA** (ani rozsah, ani konkurence jako EHS);
- Navazuje na katastrofální dekády – **eroze** pozice:
 - **není** prostor pro rychlý **technologický růst**; přesun z **AGRI** do INDU vyčerpán;
 - přesun práce z **INDU do SERV**; není jasná **vazba** na **produktivitu** – **statusová** záležitost „post-industriální“ ekonomiky; tlak na **růst mezd** v INDU;
 - poválečné období není o **obnově**, ale **kompenzaci** za úsilí; **vláda** akceptuje, **plná zaměstnanost + stimuly**;
 - **dialog** v decentralizované struktuře **problém** (radikálové na úrovni firem);
 - **bránění** zavádění **technologiím** zvyšujících produktivitu;
- Inflace a **snižování konkurenceschopnosti**, **pomalý růst** (2,5-2,9% 1950-1960);
- Polovina investic do **veřejného sektoru**, pětina ekonomiky **znárodněna**; **subvence** v dopravě a těžbě;
- Podobné problémy **Belgie**: **vysoké mzdy** a **zastaralé kapitálové** vybavení brzy industrializované společnosti; směřování zdrojů do **tradičních sektorů** (nástup **GER**), politický tlak a subvence;
- **Irsko**: **tradiční hodnoty** rurálního života a soběstačnosti, **konzervativní** síly proti růstu (církve); negativní dopad vysokých **cel** na malou ekonomiku; **emigrace**; příklad **nerostoucí podrozvinuté** ekonomiky – nutná transformace nacionalizmu a zapojení do **integrace (FDI)**;

Produktivita práce v průmyslu proti zemědělství a službám 1959
(průmysl=100)

	Zemědělství	Služby
Británie	115	96
Francie	32	69
Západní Německo	42	84
Itálie	48	68
Nizozemí	91	73
Belgie	84	66
Dánsko	93	95
Portugalsko	37	80
Spojené státy	55	58

Table I
THE AGRICULTURAL LABOUR FORCE 1900-70

	1900	1920	1930	1950	1960	1970
<i>All developed countries</i> ¹						
Agricultural labour force (millions)	162	179	181	152	136	100
Agriculture as a percentage of total labour force	59.4	54.7	50.1	38.7	30.5	23
<i>Developed countries</i> ²						
Agricultural labour force (millions)	84	84	83	78	65	38
Agriculture as a percentage of total	48.1	39.9	35.9	30.7	22.9	13
<i>Developing countries</i> ³						
Agricultural labour force (millions)	206	228	245	298	356	411
Agriculture as a percentage of total	77.9	77.6	76.6	73.3	70.7	65.2
<i>World</i>						
Agricultural labour force (millions)	541	598	630	652	734	761
Agriculture as a percentage of total	72.1	69.5	67.1	61.5	58.1	51

1. Europe, U.S.S.R., Canada, U.S.A., Japan, Australia, New Zealand, South Africa.

2. As in (1) above but excluding the U.S.S.R. and eastern Europe.

3. The world minus all developed and China, North Korea, Mongolia and North Vietnam.

SOURCE: P. Bairoch and J. M. Limbor, "Changes in the industrial distribution of the world labour force, by region, 1850-1960", *International Labour Review*, vol. 98, 1968, p. 326. F.A.O. *Production Yearbook*, vol. 26, 1972.

Francie

- Nejvíce **chráněná ekonomika**, mezi válkami snaha o silný frank – podrozvinutý průmysl;
- Dvojnásobný **růst GER** → **problém: Monetův plán** 1946 (rozvoj **průmyslu**, kapacity do uhlí, oceli, elektrických a zemědělských strojů, dopravních prostředků);
- Dlouhodobé **půjčky** velkých **bank prioritním odvětvím**; snaha o **průmyslovou nezávislost** na GER → zdroje do průmyslových investic (vs. spotřební zboží a bydlení);
- **Indikativní plánování** - **technokraté** (E.integrace);
- Problém s **platební bilancí** (protekce), neochota devalvovat, náklady **válek v koloniích**, nedaří se moderovat **mzdy** (gen. stávka 1953 +10%);
- Přesto **solidní růst** – přesun síly z **AGRI** do INDU → zvýšení produktivity AGRI (rodinné farmy);
- **Vyčerpání** → návrat da **Gaulla** (1958) **reorientace** více na **trh**;
 - **Rueffův plán** (1958) – **devalvace**, **škrt** v subvencích, vyšší ceny potravin a zboží; tlak na **investice** do **exportního průmyslu**, rozvoj **energetiky** (ropa z Afriky a jádro);

- **Ch. De Gaulle:** provisional gov. 1944-1946; president 1959-1969;
- **K. Adenauer:** chancellor of W GER 1949-1963;
- Meeting **1/1963** (72 and 87)

Itálie

- Kolaps **fašistického korporativismu** <—> hrozba **komunizmu** (angažmá **US**);
- Ekonomická **struktura** zcela **nevhodná**: **zemědělská** země s **tradičním** průmyslem (textil a obuv); sociální **dialog obtížný** (odborníky dle politického klíče);
 - **politika** vlád: **protekce**, růst **mezd** a **smír**;
- Přesto **rychlý růst** (**AGRI** z 46 na 36% za 7 let); **průmysl** a **banky** pod **veřejnou** kontrolou; **malé podniky** – masová výroba na počátku;
 - FIAT, **energetika** (ropa a plyn);
 - tradice **spotřebního zboží** (textil); postupem času přesun na **méně náročné** ale (na nenáročném trhu) **poptávané** produkty (skútry, ledničky);
 - reorientace ze SZM na E **vnitřní trh**;

Španělsko

- Pod Francem ve 40.letech **regrese**; zákaz vlastnění **zahraničními firmami**, cenové **kontroly** a **monopolní** průmysl; ekonomická **soběstačnost** a **dotované potraviny** pro města;
- Přesto **značný růst** v 50.letech; **korporativistická** struktura umožňovala **fixovat mzdy**, zakázat **stávky**; přesun pracovníků **ze zemědělství**; rostly investice;
- V kontextu **studené války** transfery z **US**; kapitál umožnil uvolnit omezení obchodní bilancí; rostly příjmy z **turismu**; **remittance** (FRA, LATAM), návrat znamenal růst lidského kapitálu;
- **Industrializace** s **veřejným** dohledem – produkce elektřiny, hliníku, lodí, kovovýroba, automobily (SEAT);
- **Klientelismus**, **zastaralý fyzický kapitál** – kumulace **problémů** na konci **50let**; **otevírání** ekonomiky; **reformy** dle **IMF a IBRD** – devalvace, uvolnění monopolů, FDIs;
- Rostou **exporty**, klesá **podíl AGRI** v exportu; když se státem vedený rozvoj **vyčerpává** (začátek 70.let) Franco umírá (1975) a je **obrat** k **EHS**;

Dekolonizace a hegemonie USA

- **Politika USA** (antikolonialismus, studená válka):
 - rychlá reakce **GB** (dělení Indie 1947), BEL, NED;
 - problematický přístup **POR** (smrt Salazara 1975);
 - **FRA** dvě války (Indočína 1954 a Alžír 1962);
- **Slabost E** (jen dipl. tlak), proměna **hodnot** (rozvojová pomoc);
- **GB – Commonwealth** (1931), zvláštní pozice CAN, AUS, NZ;
- **Hegemonie USA:**
 - **GER, JAP** (rekonstrukce - konkurenceschopnost); **kooperativní** vztahy (západ);
 - Vs. **tradiční E strategie** - zbavení autonomie (real politika), dezindustrializace, asertivní využití zdrojů;
- Nástup **JVA**;

Konec zázraku

- Konec 60.let – **vyčerpání extenzivního růstu** (pracovníci z **AGRI.** a jihu E; **rekonstrukce INDU**, zavedení **masové výroby** a vybudování **infrastruktury**; **US technologie**);
 - **GER zpomaluje**, **FRA se drží**, **GB** pokračuje v **erozi** pozice; **skandinávský model** (suroviny, kvalifikace, korporativismus, koheze – konkurenceschopný INDU);
- Vyčerpání **zásoby práce**, **imigrace**:
 - **W. GER** z 5,1 na 3,1% (příliv práce z jihu ustal, SVE železná opona – **Turecko** a **Irán** 2,16mil v 1971);
 - **FRA** – domovský status **kolonií** – kulturní enklávy, nevhodná kvalifikace, příliv imigrantů z býv. kolonií do **GB** a **NED**;
- **Sociální tlaky** - stávky, hodnotové změny:
 - **poválečná generace** – renesance **aktivismu**; samozřejmost - základní **životní standard** vs. **práce** jako osvobození (válečná generace);
 - **kvalita života** (ŽP, sociální jistoty); práce dle **sociálního statusu**;
 - kritická reflexe **US politiky** (Vietnam);
- **Protesty** ve **FRA 1968: průmysl** (růst minimální mzdy o 35% a mezd o 10%) (ITA, NED, DEN, IRL), **zaostává produktivita** – konkurenceschopnost; pokles zisků – **propouštění**; **aktivizace odborů**;
- **Inflační prostředí** po pádu B-W systému, neexistuje plán na přechod k intenzivnímu růstu; **problémy keynesiánského modelu** – **stagflace**;

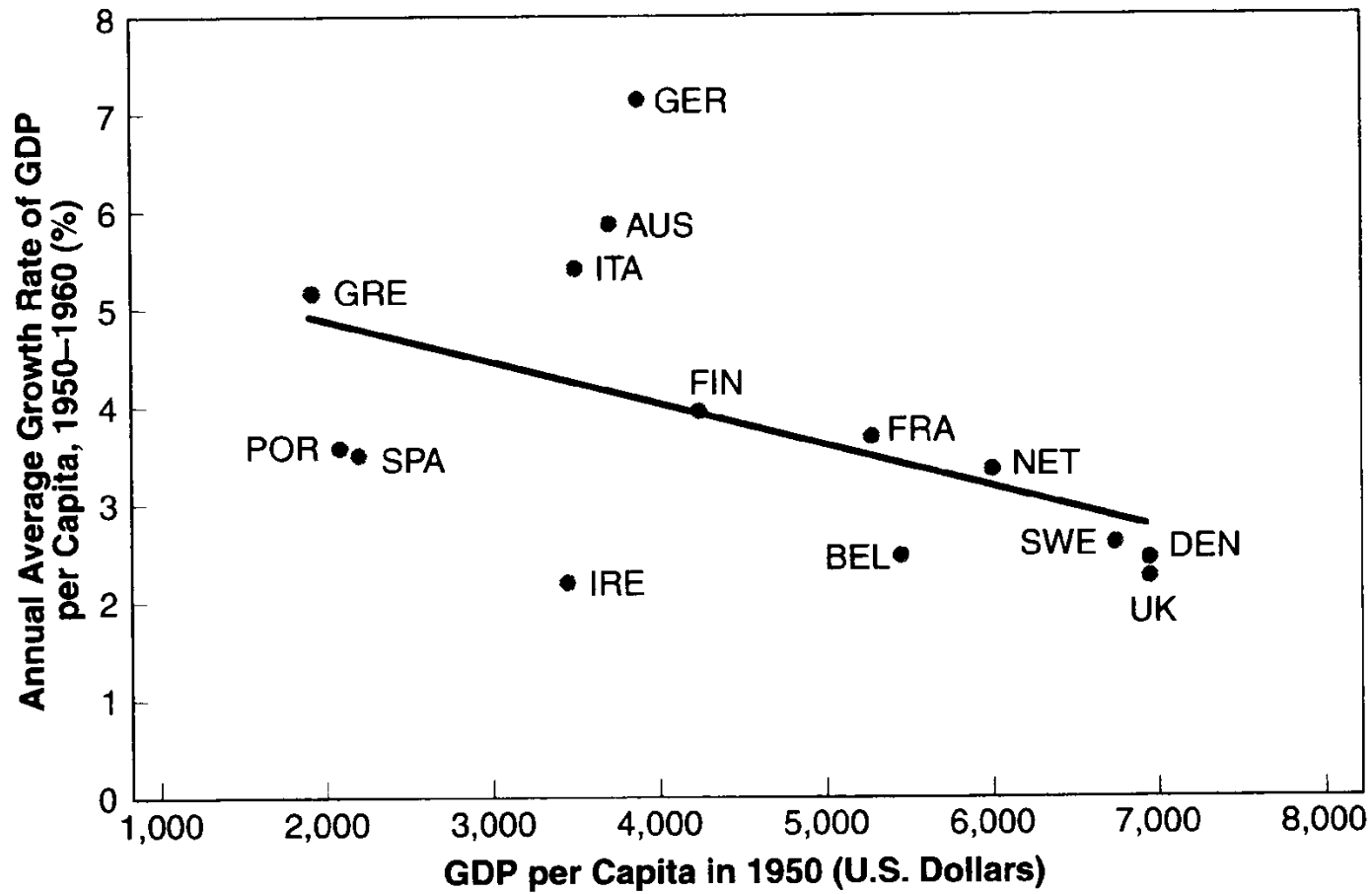

Figure 4.1. The starting point and growth in the 1950s. *Source:* Maddison (2001).
Note: Gross domestic product per capita is expressed in 1990 U.S. dollars.

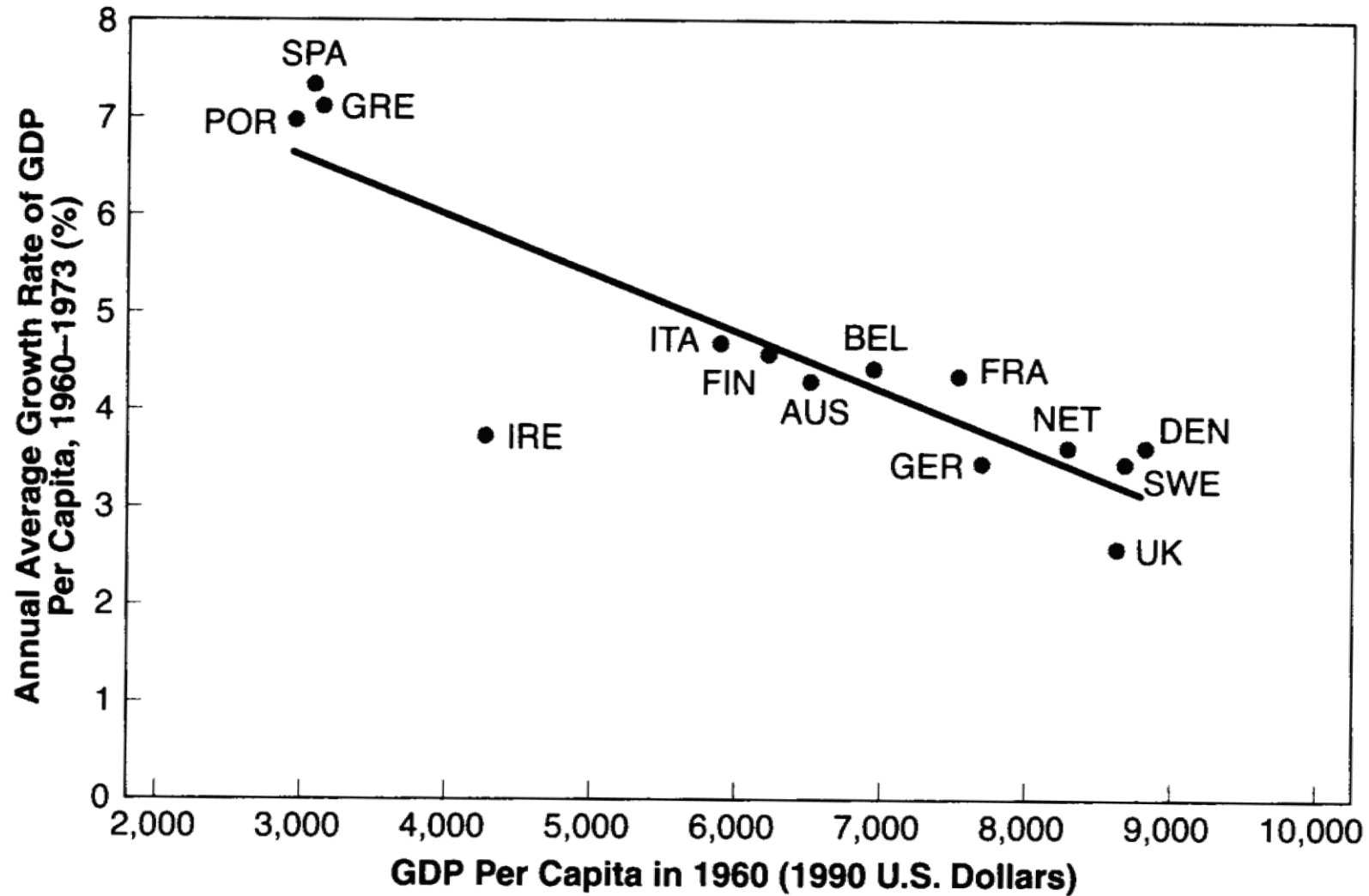

Figure 7.1. The starting point and growth in the 1960s. *Source:* Maddison (2001).
Note: Gross domestic product per capita is expressed in 1990 U.S. dollars.

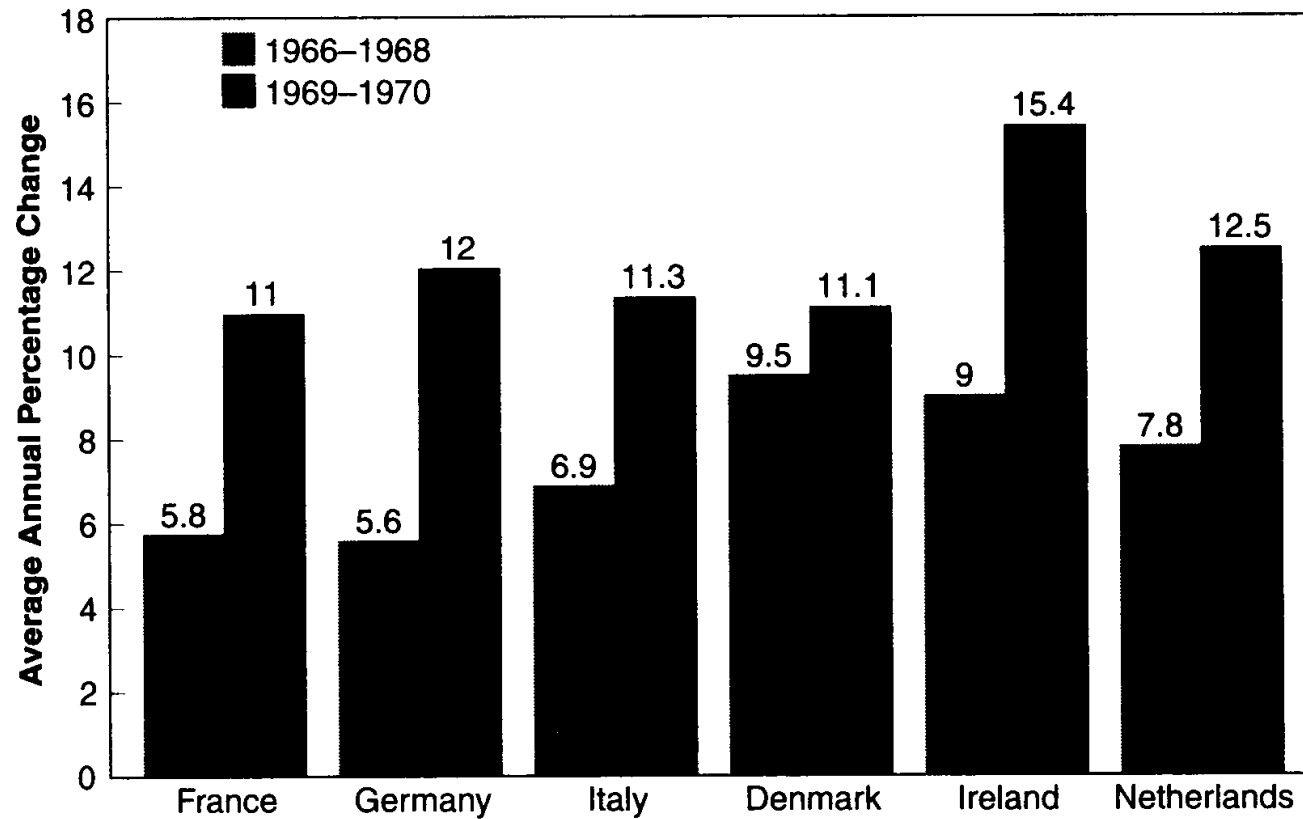

Figure 7.2. Nominal wage changes, 1966-1970. *Source:* Boltho (1982). *Note:* Figure shows average annual percentage changes of wages and salaries per employee. For France, figures are based on statistics for 1965-1967 and 1968-1969.

Růst produktu na pracovníka 1960-2000 (průměrný roční růst v procentech)

	1960–1975	1975–2000
Británie	1,96	1,86
Francie	3,87	1,67
Německo	3,45	1,21
Itálie	4,40	2,05
Nizozemí	2,78	1,11
Belgie	3,88	1,79
Dánsko	2,07	1,74
Švédsko	2,56	1,15
Norsko	2,62	2,21
Irsko	3,68	4,23
Španělsko	6,47	1,28
Řecko	6,47	1,06
Spojené státy	1,81	1,94

	1951–1960	1961–1970	1971–1980	1981–1990	1992–2000
Spojené státy					
Růst HDP	3,4	4,2	3,3	3,2	3,6
Inflace	2,1	2,8	7,9	4,7	2,6
EU-15					
Růst HDP	4,8	4,8	3,0	2,4	2,1
Inflace	3,6	3,9	10,8	6,7	2,4

Produkt na obyvatele a hodinu práce (procenta)

	1913	1929	1938	1950	1973	2003
Produkt na obyvatele USA=100						
Francie	66	68	73	55	79	73
Německo	69	59	82	41	72	64
Itálie	48	45	54	37	64	66
Británie	93	80	102	73	72	72
Produkt na hodinu USA=100						
Francie	56	-	-	46	74	111
Německo	59	-	-	32	79	98
Itálie	42	-	-	35	78	100
Británie	84	-	-	63	60	83

Ropné šoky

- Šoky v období **zpomalování** světové ekonomiky 1960-1973 E +4,6% a US +4%; do 1980 jen 2,3% a 1,5%;
- **Levná ropa** podporovala růst:
 - nahradila uhlí (kromě GB) – těžba **citlivá** záležitost;
 - **rozvoj** kapacit **těžby** (Irán, Irák, SA, KUW, LIB), **dopravy** (tankery a terminály); rozvoj **energ.náročných odvětví** (auta, chemie, ropa jako palivo)
 - **kooperace s US (Blízký východ)** – koncese již v 20letech; 1980 25% světové produkce a **80% E spotřeby**;
 - 1968 OPEC pevné ceny, devalvace US (B-W), závislost FRA 72,5% a ITA 78,6%;
- **Ropný šok 1973 – Jomkipurská válka**:
 - OPEC **5% redukce** těžby a **embargo** (US a NED) – kartel; **šok** (z 2,6USD na 11,7USD), **podpora** Arabských **požadavků** (stažení IZR);
 - **Druhý šok 1979 – Iránská revoluce** (70.léta 10x nárůst ceny);
- Šoky: B-W, **inflace 13-15%**, růst **nezaměstnanosti**, stimulace – **fiskální deficit**, sociální neklid, pokles konkurenceschopnosti + nástup **NIC**;
- Dopady na **Světovou ekonomiku** – přesun příjmů k OPEC (malá poptávka), prostředky pro zhoršení **dlužnické pozice** DCs s ISI strategií (ty stojí mimo GATT liberální trendy) – **strukturální přizpůsobení**;
- **Monetární reformy** v AIC;

Primární zdroje energie v západní Evropě (procenta)

	1955	1972
Uhlí	75	23
Ropa	22	60
Zemní plyn	1	9
Jiné	2	8
Vyprodukováno v Evropě	78	35
Dovezeno z mimoevropského regionu (čistý dovoz)	22	65

Strukturální změny AICs

- **Robustnost ekonomik** AICs v reakci na komoditní šoky:
 - **Ochrana průmyslu** (dostatečné rezervy 80d); **omezení energetické náročnosti** a významu náročných odvětví;
 - **Diverzifikace** - **komodity** (plyn) a **regiony** (Severní moře; Afrika – Nigérie, Angola; Aljaška a Mexický záliv);
 - Stimul pro **inovace** (těžba, úspory); (*zelené technologie...*);
 - **Kartel** (SA – free riding; **1991** malé zvýšení) vs. **flexibilita AICs** (precedens);
- **Vlny růstu:**
 - **19st.** pára, vysoké pece, železnice (potravinářství, oděvy, kovové výrobky);
 - **20st.** Chemie, elektřina, doprava (motorizovaná pozemní, námořní kontejnerová, letecká); spotřební zboží (automobily, spotřebiče) a vybavení domácností (elektřina, plyn, voda);
 - **Od 80.let.** – elektronika, komunikační, informační a výpočetní technika
 - E není zdrojem (vs. 19st) ani nezískává technologie od hegemona (20.st.); přechod na **inovační fázi** (samy US pod tlakem inovátorů);

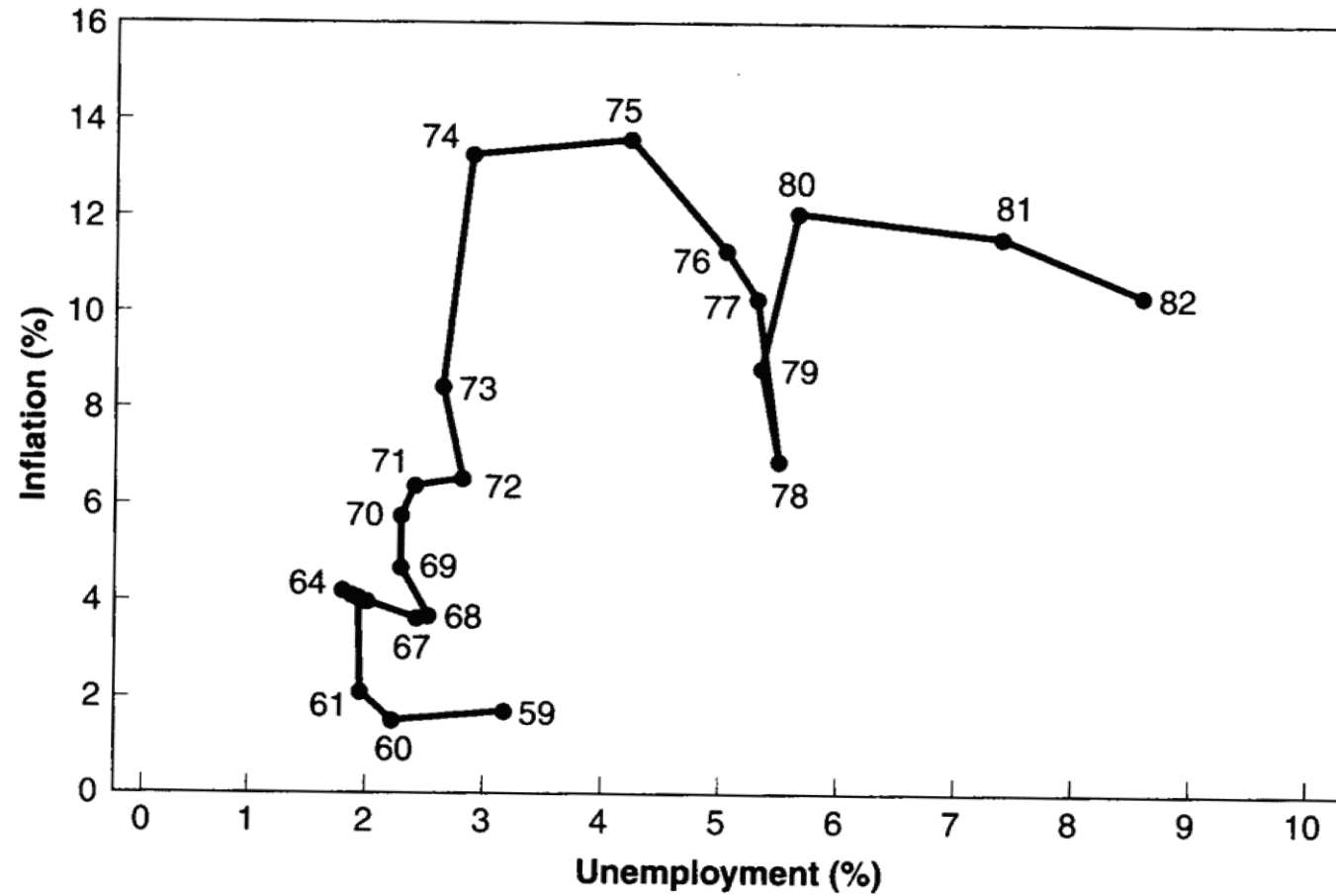

Figure 9.4. Inflation and unemployment in Europe, 1959–1982. *Source:* Eurostat. *Note:* Figure shows aggregate statistics for nine European countries: Belgium, Denmark, West Germany, France, Ireland, Italy, Luxembourg, Netherlands, and the United Kingdom.

Nezaměstnanost				
	1950-1973	1974-1983	1984-1993	1994-1998
Británie	2,8	7,0	9,7	8,0
Francie	2,0	5,7	10,0	12,1
Německo	2,5	4,1	6,2	9,0
Itálie	5,5	7,2	9,3	11,9
Nizozemí	2,2	7,3	7,3	5,9
Belgie	3,0	8,2	8,8	9,7
Španělsko	2,9	9,1	19,4	21,8
Západní Evropa	2,6	6,0	9,2	10,7
Spojené státy	4,6	7,4	6,7	5,3
Japonsko	1,6	2,1	2,3	3,4

Inflace				
	1950-1973	1974-1983	1984-1993	1994-1998
Británie	4,6	13,5	5,2	3,0
Francie	5,0	11,2	3,7	1,5
Německo	2,7	4,9	2,4	1,7
Itálie	3,9	16,7	6,4	3,5
Nizozemí	4,1	6,5	1,8	2,2
Belgie	2,9	8,1	3,1	1,8
Španělsko	4,6	16,4	6,9	3,4
Západní Evropa	4,3	11,2	4,5	2,2
Spojené státy	2,7	8,2	3,8	2,4
Japonsko	5,2	7,6	1,7	0,6

Reforma státu blahobytu

- Výdaje na **sociální programy** v 80.letech 30% HDP (US 21% a JAP 18%)
 - vzdalování od **poslání – pojištění** (snižování rizika a marginalizace) -> snížení **motivace**;
 - minimální standard na základě občanství – poprvé možná **existence bez příjmu** mimo solidaritu rodiny, komunity (**neformální sankce**);
 - nižší tlak na výkonnost, na **akceptování konkur. mzdy, nestatusové pozice** bez bonusu;
 - v **kontextu zpomalení**, zhoršení **směnných relací**, nárůstu **konkurence**; posílení **nátlakových skupin** -> aktivní stimulují aktivity ostatních;
 - **mezera** mezi **E a US** (JAP) se rozevívá + penetrace NIC;
- **GB reforma** (M.Thatcherová):
 - 4letý plán (1979) – **monetární restrikce** (proti inflaci), omezení **veřejného sektoru**, omezení **odborů** – flexibilnější **trh práce**; konfrontace **stávek**;
 - **Pomalé** přizpůsobení – **inflace** 11,9%, zvýšení **úrokových měr** – **posílení libry** a recese; **pokles produktu** o 4,8%, zdvojnásobení **nezaměstnanosti** (10,5%);
 - Uvolnění politiky 1981 (volnější měnová, pokračující fiskální restrikce);
 - Pokles cen ropy a úrokové míry 14%;
 - **Privatizace** a prodej majetku;
 - Teprve pak **zvýšení produktivity** v důsledku deregulace; snížení **podílu veřejných výdajů** pod 40% HDP jen pomalu a v důsledku obnovy růstu;
 - **revize sociálního státu** v demokratických podmínkách skoro **nemožná**, pokus USA (Reagan) v kontextu studené války a v GB po 30 letech frustrace ze slabého výkonu;

Hospodářský vývoj ve Velké Británii (procenta)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Růst HDP	2,8	-2,0	-1,2	1,7	3,8	1,8	3,8	3,6	4,4	4,7	2,1
Inflace	13,4	18,0	11,9	8,6	4,5	5,0	6,0	3,4	4,2	4,9	7,8
Nezaměstnanost	4,0	4,8	7,9	9,5	10,5	10,7	10,9	11,8	10,3	8,3	6,4

Výdaje veřejného sektoru

(jako procento domácího produktu)

	1960	1967	1973	1980	1981	1982	1995	1999
Spojené státy	27,8	31,2	31,2	33,2	33,5	35,5	34,3	30,1
Japonsko	20,7	22,7	22,1	32,7	33,3	34,8	28,5	38,1
Francie	34,6	39,0	38,5	46,2	50,8	51,9	50,9	52,4
SRN	32,0	38,2	40,5	46,9	49,3	49,7	46,6	47,6
Británie	32,6	38,5	41,1	44,3	45,3	46,2	42,3	39,7
Itálie	30,1	33,7	37,8	45,6	53,0	54,9	49,5	-

Instituce

- *Eichengreen* – **stejné instituce**, které byly základem úspěchu po WWII, byly příčinou problému v 70. letech
- Možnosti **extenzivního růstu** (přesun výrobních faktorů, akumulace fyzického kapitálu, přebírání postupů a technologií, produkce známého zboží) vyčerpány – nutnost přechodu na **růst intenzivní** (inovace – nové/neznámé způsoby produkce nebo nové produkty);
- **Velké** (státní) **E banky** – konzervativní investice do velkých podniků a známých výrob vs. decentralizovaný **kapitálový trh** US (sázka na úspěch, IT);
- **Sociální výdaje** – jistota v období přesunů faktorů do masové produkce – vedla k posílení spolupráce v rámci tripartity vs. překážka pro růst v prostředí vyžadujícím **flexibilitu**;
- **Participace zaměstnanců** na řízení vede ke konzervativnímu přístupu k inovacím, restrukturalizací a zavádění technologií pro zvýšení produktivity;
- **Státní podniky** které byly motorem investic a pokroku – nyní často odkázány na podpory, usilující o protekci, bašta nátlakových skupin.